

його персонального складу. Прем'єр-міністр України призначається на посаду Верх. Радою України за поданням Президента України. Члени **У. У.**, крім Прем'єр-міністра, Міністра оборони та Міністра закордонних справ, призначаються на посаду Верх. Радою України за поданням Прем'єр-міністра. Міністр оборони та Міністр закордонних справ призначаються на посаду Верх. Радою України за поданням Президента України. Рішення про призначення членів **У. У.** може прийматися як списком, так і щодо окремих посад членів Уряду. Посади членів **У. У.** належать до політ., на які не поширюється трудове законодавство та законодавство про держ. службу. Зазначені політ. фігури забезпечують політ. та організаційне керівництво відповідними галузями та сферами держ. управління. Конституцією встановлені певні обмеження щодо входження до складу Уряду: члени **У. У.** не можуть бути народ. депутатами України або мати ін. представницький мандат, не мають права суміщати свою службову діяльність із ін. роботою, крім викладацької, наук. та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або орг-ції, що мають на меті одержання прибутку. **У. У.** в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання. (В. Малиновський)

УТИЛІТАРІЗМ (лат. *utilitas* – користь) – філос.-етичне вчення, згідно з яким оцінка речей, предметів, явищ зумовлена їх корисністю, можливістю практичного використання, користь є основою моральності і критерієм добра. Концепція, згідно з якою будь-які дії оцінюються за їх здатністю прино-

сити людям користь та задоволення, бере початок у давньогрец. евдемонізмі. Засновником **У.** був І. Бенгам, який у працях «Введення в основи моральності і законодавства», «Принципи законодавства», «Про тактику законодавчих зборів» пояснив гол. поняття **У.** – «користь», під якою розумів властивість будь-якого предмета або явища надавати людині задоволення і попереджати про страждання. Політ. сенс **У.** пов'язаний із запереченням природного права і виведенням права з інтересів людей (закони творяться людьми). Основою чинного в сусп-ві права є сукупність особистісного та сусп. інтересів, змістом яких має бути користь у різних своїх проявах. **У.** передбачає таку модель соц. діяльності, в якій індивіди свідомо дбають тільки про свої інтереси. Це визначає гол. мету законодавства і держ. діяльності – забезпечення найбільшого щастя для найбільшої к-сті членів д-ви. За І. Бенгамом, реалізувати таку мету можна через впровадження рівності. Абс. рівність за умов існування прив. власності неможлива, тому він відстоює відносну рівність, яка досягається шляхом рівномірного розподілу багатств між членами сусп-ва. **У.** визнає найкращою таку форму політ. і соц. орг-ції, що орієнтована на максим. користь як фундаментальну сусп.-політ. цінність. Будь-яке вирішення політ. питання має оцінюватись з точки зору корисних наслідків. Забезпечення у країні умов для отримання кожним її членом максим. користі, тобто щастя, уможливорюється через впровадження принципів демократизму, парламентаризму, заг. виборчого права. **У.** завжди був основою ліберальних та реформаційних ідей. (О. Стасевська)

задає гуманіст., ціннісний імператив і дає змогу орієнтуватися на рух до певних моральних (а разом з ними політ., соц. та ін.) цілей. (Г. Клімова)

ЦИНІЗМ ПОЛІТИЧНИЙ (грец. κυνισμός – безсоромний, нахабний, собачий) – форма політ. поведінки, для якої характерне презирливе ставлення до всіх умовностей, заперечення будь-яких моральних норм та правил. Наук. корінням **Ц. п.** уходить у філос. течію кініків (циніків), яка сформувалася у Стародавній Греції. **Ц. п.** означає, що носій влади (чи будь-який політ. суб'єкт) не виправдовує покладеної на нього відповідальності, віддає перевагу або особистим інтересам, або інтересам партії (групи), використовуючи нелегітимні, часто насильницькі засоби, порушує прав., етичні норми, «правила гри». **Ц. п.** зумовлений об'єктивними і суб'єктивними чинниками. До об'єктивних чинників належать одвічні суперечності між політикою і мораллю, перебільшення їх автономності, невідповідність засобів і мети в політ. житті. Суб'єктивними чинниками **Ц. п.** є особисті переконання та моральні якості політ. акторів, ієрархія цінностей суб'єктів влади. **Ц. п.** обґрунтований Н. Макіавеллі, а тому інколи називається макіавеллізмом. Засобами протидії **Ц. п.** є публічність, відкритість політ. процесу, незалежність суду, діяльність каналів контролю громадян. сусп-ва (ЗМІ, опозиція та ін.), громад. думка, заг. нетерпимість до аморальності в сусп-ві. (В. Погрібна)

ЦІННІСТЬ ПОЛІТИЧНА – погляди, переконання суб'єктів політики щодо важливих для них політ. явищ, процесів та ін-тів; складова системи

цінностей, що вивчається спец. філос. дисципліною – аксіологією. Цінності – це найважливіші компоненти людської культури, які мають вищу значущість для людини та людства, у різні істор. періоди наповнюються конкретним змістом і обумовлюють зразки та стандарти поведінки. У класифікації цінностей виокремлюються матеріальні, дух., вітальні, соц.-політ. У наук. літ-рі існує думка, яка не виокремлює **Ц. п.**, а отожднює їх із моральними, що постають як основа дій людей у межах політ. діяльності. Вплив моральних цінностей на окремих політиків та їх рішення є безперечним. **Ц. п.** містять моральні ідеали, моральні настанови, уявлення про добро і зло, справедливість тощо. **Ц. п.** є ідеями, які зумовлені політ. потребами суб'єктів політ. життя (людини, групи, партії, сусп-ва) і становлять обґрунтовану основу їх діяльності. «**Ц. п.**» – поняття, яким позначається сутність політично значимих дій, процесів, явищ щодо їх гармонізації, відповідності (або невідповідності) інтересам людини, груп людей, цілого сусп-ва. **Ц. п.** – це ідеальні уявлення про бажане й належне в політ. житті, ідеальні моделі поведінки, ідеальні кінцеві цілі. Вони сприймаються та засвоюються особистістю у процесі соціалізації і формують політ. настанови, орієнтації, політ. культуру в цілому. У **Ц. п.** виражаються переваги тієї чи ін. форми держ. устрою, типу стосунків між людиною та людиною, бажані уявлення про ступінь свободи особистості, про справедливість та ін. Поява політично цінних суджень зумовлена трансляцією осмисленого позитивного досвіду окремих особистостей. **Ц. п.**, з одного боку,

ЦІННІСТЬ ПОЛІТИЧНА

постають як цілі, ідеї, мотиви, а з другого – як засоби досягнення очікуваних результатів. У суч. сусп-ві існують різні **Ц. п.** (іноді протилежні, взаємовиключні), які розвиваються, удосконалюються, знаходять своїх прихильників. У різних соц.-політ. та соціокульт. системах формуються певні власні уявлення про **Ц. п.**, із множини соц.-політ. явищ певного істор. періоду обираються найбільш важливі й корисні з точки зору конкретного етапу розвитку. Водночас

їх численність не заперечує наявності в них загальнолюдських ціннісних орієнтирів. До осн. **Ц. п.** у суч. світі належать: гуманізм; політ. свободи; рівність; справедливість; права людини; демократія; політ. плюралізм; толерантність; громадянськість; мир; безпека людини; патріотизм тощо. Кожна із названих цінностей є і метою, і бажаним для сусп-ва варіантом розв'язання будь-якої проблеми у взаєминах людини (групи) і д-ви. (*О. Стасевська*)

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Харківська асоціація політологів

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ СЛОВНИК

За редакцією професора *М. П. Требіна*

Харків
«Право»
2015

УДК 32(038)
ББК 66(0)я2
П50

*За планом науково-дослідних робіт
Міністерства освіти і науки України 2013–2015 рр.*

*Рекомендовано до видання вченою радою
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(протокол № 6 від 20 лютого 2015 р.)*

Рецензенти:

В. М. Бебик – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, глобалістики та соціальних комунікацій Університету «Україна», Голова Всеукраїнської асоціації політичних наук;

В. Д. Гончаренко – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України;

В. Ф. Смолянюк – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та соціології Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана

Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: [Л. М. Герасіна, В. Л. По-
П50 грібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2015. – 816 с.

ISBN 978-966-458-848-2

Політологічний енциклопедичний словник охопив аналіз основних категорій політичної науки. Основний зміст словника розкриває сутність, поняття, цінності та значення політики, її ролі в житті особи та суспільства, нації і держави, у долі народів і людства загалом. Призначення Словника – сприяти формуванню нової політичної культури українського суспільства, що орієнтована на ідеї демократії, свободи і європейські цінності. У Словнику розглянуто понад 600 найважливіших понять політології.

Для науковців, політичних діячів, викладачів, аспірантів, студентів ВНЗ, а також усіх, хто цікавиться політикою та політичною наукою.

УДК 32(038)
ББК 66(0)я2

ISBN 978-966-458-848-2

© Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Полі-
щук І. О. та ін., укладання, 2015
© Видавництво «Право», 2015

Науково-довідкове видання

**Політологічний
енциклопедичний
словник**

За редакцією професора *М. П. Требіна*

Редактор *С. А. Пашинська*
Коректор *Н. Ю. Шестьора*
Комп'ютерна верстка *О. І. Сенько*

Підписано до друку з оригінал-макета 03.11.2015.
Формат 70×100 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 65,8. Обл.-вид. арк. 61,9. Вид. № 1271.
Тираж 500 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Леонов
Тел. (057) 717-28-80